

Dr Vasilije Mišković,
pukovnik, dipl. inž.
Vojna akademija – ŠNO,
Beograd

LOGISTIČKA OPERACIJA – KATEGORIJSKI I POJMOVNO ODREĐENJE

UDC: 355.42/.43 : 355.41

Rezime:

Logistička operacija kod nas do sada nije definisana, pa je u ovom radu taj pojam bliže određen, razgraničavanjem od sličnih pojmova i klasifikacijom. Izdvojeni su konstituenti logističke operacije i njen opšti cilj. Takođe dati su i ciljevi pojedinih vrsta logističke operacije. Obradjeni su i uslovi u kojima se mogu odvijati logističke operacije, raspored snaga i sredstava, specifičnosti podrške i obezbeđenja, priprema, organizacija i realizacija logističke operacije.

Ključne reči: operacija, logistika, sistem, podrška.

LOGISTIC OPERATION – ITS DEFINITION AND CLASSIFICATION

Summary:

Since logistic support has not been defined in our country yet, this paper contributes in determining the notion by its differentiation and classification. The constituents and the general aim of logistic operation are pointed out as well as the objectives of its particular types. Conditions under which logistic operations are conducted, distribution of human and material resources, particularities of support and protection, are treated as well as logistic operation preparation, organisation and realisation.

Key words: operation, logistics, system, support.

Uvod

Logističke operacije su posebna vrsta operacija koje izvodi ili u kojima može da učestvuje Vojska Srbije i Crne Gore. Ove operacije imaju značajne specifičnosti u odnosu na druge operacije. U vezi s tim, postoje teškoće u primeni jedinstvene metodologije, kategorijalno-pojmovnog sistema i terminologije operativne u njenoj teorijskoj razradi. Da bi se očuvala jedinstvena terminologija, u radu je učinjen napor da se maksimalno koristi opšti metodološki pristup. Postojanje različitih vrsta logističkih operacija ogra-

ničava ovo razmatranje na logističku operaciju kao ratnu kategoriju.

Pojam i vrste logističke operacije

Logistička operacija kao pojam može da se razmatra u širem i užem smislu. Kategorijalno-pojmovno je određujući u širem smislu, mora se uočiti da logistička operacija nije nužno ratna kategorija, jer može da se izvodi i u kriznim situacijama. Pod pojmom krizne situacije podrazumevaju se sve one situacije koje nastaju usled raznih uzroka, a za posledicu imaju značajna odstupanja od normalnog

funkcionisanja celokupnog sistema ili pojedinih segmenata sistema. Krizne situacije nastaju ugrožavanjem bezbednosti zemlje, ali i usled elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških katastrofa i slično. Međutim, krizne situacije ne moraju nužno biti vezane za prostor i teritoriju države da bi se pojavila nužnost izvođenja logističke operacije. Na primer, elementarne nepogode mogu da se dogode na teritoriji druge države. U zavisnosti od obima pomoći koja se daje, može da se izvede logistička operacija shvaćena u širem smislu. Takođe, logistička operacija koja nije vezana za teritoriju same države je ona koja se provodi u mirovnim i humanitarnim snagama.

Logistička operacija u užem smislu podrazumeva ratnu kategoriju i obuhvata pripreme za rat, rat i neposrednu sanaciju posledica rata.

Pod logističkom operacijom, preliminarno, može da se podrazumeva najviši i najsloženiji oblik aktivnosti raspoloživih snaga zemlje na materijalno-tehničkom obezbeđenju vitalnih sistema i zdravstvenom i humanitarnom zbrinjavanju ljudi u kriznim situacijama i u ratu. U tom smislu, logistička operacija se izvodi na određenom prostoru i u određenom vremenu, prema jedinstvenom planu radi ostvarivanja postavljenih ciljeva. Tada se realizuje osnovna delatnost, a sama logistička operacija relativno samostalno.

Da bi pojam logističke operacije bio jasno određen, nužno ga je razgraničiti od bliskih i sličnih pojmova. Prvenstveno, pojam logističke operacije nužno je razgraničiti od pojma logističke podrške. Pod pojmom logističke podrške podrazumeva se neposredno obezbeđenje neke

osnovne delatnosti čijom se realizacijom dosežu postavljeni ciljevi. Za razliku od logističke podrške, logističkom operacijom se realizuje osnovna delatnost. Radi boljeg razumevanja, i logistička operacija mora da ima logističku podršku. Treba naglasiti da, u suštini, isti sistem realizuje i logističku podršku i logističku operaciju. Na taj način proizilazi da se logističkom operacijom, u stvari, sistem u većini slučajeva bavi sam sobom, što je u suštini tačno.

Pojam logističke operacije treba razgraničiti od pojma restrukturiranja sistema koji se prvenstveno odnosi na shvatanje logističke operacije u užem smislu. Restruktuiranje sistema predstavlja trajnu promenu strukture sistema i, u većini slučajeva, ono se izvodi na sistemu, ali promenama nametnutim izvan njega. Nasuprot tome, logističkom operacijom realizuju se promene kojima sistem logističke podrške sam sebe menja, tako da se dovodi u povoljniji položaj radi efektivnije, efikasnije, ali i jeftinije realizacije logističke podrške. Mogućnost realizacije ovako shvaćene logističke operacije proizilazi iz elastičnosti i fleksibilnosti sistema logističke podrške.

U skladu sa navedenim, pojam operacije se prema pojmu logističke operacije odnosi kao rod prema vrsti. U tom smislu, logistička operacija se može definisati na sledeći način: „Logistička operacija je vrsta operacija u kojoj se osnovna delatnost provodi sa ciljem: zaštite ljudskih, materijalnih i infrastrukturnih resursa; uspostavljanja sistema i funkcija; neposrednog obezbeđenja materijalnih resursa za funkcionisanje sistema“.

Uvažavajući sve klasifikacije operacija, po svim principima deobe logističke

operacije se, prema nameni, mogu klasifikovati na:

- zaštitne logističke operacije,¹
- logističke operacije za uspostavljanje sistema,
- pripremne logističke operacije,
- sanacione logističke operacije.

Zaštitne logističke operacije su one koje se realizuju radi zaštite ljudskih, materijalnih i infrastrukturnih resursa, uz istovremeno očuvanje funkcije sistema. Primer takve operacije je operacija raseljavanja materijalnih sredstava 1999. godine pri agresiji NATO-a na SRJ. Tom operacijom izvršeno je raseljavanje svih vantrupnih rezervi materijalnih sredstava Vojske Jugoslavije.

Logističke operacije za uspostavljanje sistema su one koje se realizuju radi uspostavljanja sistema ili pojedinih funkcija sistema. Primer takve operacije je prebacivanje svih potrebnih resursa iz raznih delova sveta u Saudijsku Arabiju radi formiranja snaga za realizaciju „Pustinjske oluje“.

Pripremne logističke operacije su one koje se realizuju radi neposrednog obezbeđenja materijalnih resursa za nesmetano funkcionisanje sistema logističke podrške. Višestruko interesantan primer takve operacije je dotur materijalnih sredstava na reku Ha-lo-hsin hoa u Republici Mongoliji iz Sovjetskog Saveza 1939. godine u sklopu pripreme provođenja ofanzivne operacije radi izbacivanja snaga Japana iz Mongolije. Tada je po principu „ka sebi“ poljskim putevima na udaljenosti od 650 km dotureno 18 000 t artiljerijske municije, 6500 t avionske municije, 15 000 t raznog tekućeg goriva

¹ Postoji predlog da se ova grupa logističkih operacija nazove „preventivne logističke operacije“.

i maziva, 4000 t namirnica svih vrsta, 7500 t čvrstog goriva i 4000 t ostalog tereta. Za to je bilo potrebno angažovati 3500 kamiona² i 1400 cisterni. Jedan obrt (tura) trajao je oko 5 dana.

Sanacione logističke operacije su one koje se realizuju radi otklanjanja posledica, vraćanja sistema u početno stanje ili dovodenje sistema u funkciju. Primer takve operacije je operacija vraćanja materijalnih sredstava 1999. godine nakon agresije NATO-a na SRJ. Tom operacijom vraćene su raseljene vantrupne rezerve i disperzirana trupna materijalna sredstva Vojske Jugoslavije i izmešteni proizvodni i remontni kapaciteti.

Ova klasifikacija dovoljna je da se mogu sagledati osnovne vrste logističkih operacija, kao i njihove karakteristike.

Uslovi u kojima se priprema, organizuje i izvodi logistička operacija

Osnovni uslov za izvođenje logističke operacije je postojanje logističkog sistema koji može da je realizuje. Navedeni logistički sistem može da postoji ili da bude formiran samo za realizaciju pojedine logističke operacije, ali moraju da postoje snage i sredstva od kojih taj logistički sistem može biti formiran. Veličina snaga i sredstava je relativna i direktno zavisi od vrste i obima logističke operacije koja se izvodi.

Uslovi izvođenja logističke operacije stalno se izučavaju, prvenstveno radi

² Pored navedenog, interesantno je da su, zbog nedostatka transportnih sredstava, bila angažovana i vučna vozila artiljerijskih oruđa, iako su jedinice 1. armijske grupe Crvene armije bile u neposrednom dodiru sa Japancima. Poznat je još samo jedan slučaj da je artiljerija u neposrednom dodiru ostavljena bez vučnih vozila, u oba slučaja bez posledica.

blagovremene pripreme snaga i sredstava za moguću realizaciju logističkih operacija u različitim uslovima. Radi lakšeg sagledavanja i lakše procene, uslovi se klasifikuju po različitim principima deobe. Najčešće se razvrstavaju na: opšte uslove okruženja, uslove realizacije, prostorne i vremenske uslove.

U opšte uslove okruženja svrstavaju se sva stanja, aktivnosti i odnosi u zemlji i van nje, a koji bitno određuju mogućnost planiranja, organizovanja i izvođenja logističkih operacija. Oni treba da omogućе opšti ambijent da bi se mogle izvoditi logističke operacije. U njih spadaju:

- pravni, koji znače jasno zakonsko određenje stanja u kome se izvodi logistička operacija;
- političko-diplomatski, kao stvaranje optimalne klime i jedinstva u zemlji za izvođenje operacije;
- ekonomski, izražen kroz stvaranje potrebnih materijalno-tehničkih i finansijskih uslova;
- mogućnost oslonca i podrške na državne i privredne subjekte.

Uspostavljanjem ovih uslova treba obezbediti povoljan odnos društva u odnosu na potrebu da se pripremi, organizuje i izvede logistička operacija.

Uslovi realizacije u kojima će se izvršavati logistička operacija su raznovrsni i imaju različit uticaj na tok njenog izvršenja.

U odnosu na stanje, logistička operacija može da se izvodi: u miru, u kriznim situacijama i u ratu.

Imajući u vidu vreme otpočinjanja agresije, logistička operacija može da se realizuje: pre otpočinjanja agresije, u toku agresije i nakon agresije.

U odnosu na prethodnu podelu, odnosno moguće uslove i vreme izvršenja logističke operacije, potrebno je da se sagledaju:

- vrste rata i cilj agresije: u okviru svetskog, regionalnog ili lokalnog rata, odnosno u agresiji sa radikalnim i/ili lokalnim ciljem;
- nuklearno-hemijsko-biološki uslovi: upotreba konvencionalnog, hemijskog, nuklearnog i biološkog oružja;
- vrsta i vid strategijske operacije na ratištu: u uslovima strategijske ofanzive, ili defanzive ili u okviru zajedničkih vojnih i nevojnih operacija (mirovnih, humanitarnih i drugih), u okviru svetskih ili regionalnih integracija;
- stepen prevlasti u vazдушnom prostoru.

S obzirom na vreme izvršenja mobilizacije, logistička operacija može se izvršavati: pre izvršenja mobilizacije, u toku mobilizacije i posle izvršene mobilizacije.

Pri izvršenju logističke operacije pre mobilizacije može se pojaviti problem obezbeđenja potrebnih snaga i sredstava. Zato, tokom njenog izvođenja pre izvršenja mobilizacije neće dolaziti do pojave grupisanja ljudstva i sredstava, do kojih dolazi pri izvršenju mobilizacije.

Uslovi izvođenja logističke operacije dodatno se usložavaju uporednim izvršavanjem: funkcionalnih zadataka, istovremenom mobilizacijom logističkog sistema i mobilizacijom jedinica, dok se osnovne pretpostavke izvođenja menjaju u vremenu.

Prostorni uslovi obuhvataju: reljef i klimu, orografske i petrografske karakteristike prostora, oblik i veličinu zone i infrastrukturu.

Vremenski uslovi bitno utiču na pripremanje, organizovanje i izvođenje logističke operacije. Vreme, kao period rata u kojem se priprema, organizuje i izvodi logistička operacija, može presudno uticati na sve ostale uslove. Ono, kao trajanje, mora se sagledavati, prvenstveno, kao raspoloživo vreme za izvođenje logističke operacije. Kao deo dana, vreme utiče na mogućnost izvođenja pojedinih aktivnosti. S obzirom na meteorološke uslove, logistička operacija se može izvoditi: u povoljnim meteorološkim uslovima i u nepovoljnim meteorološkim uslovima: visoka temperatura, kiša, sneg, mraz i niska temperatura.

Cilj logističke operacije

Opšti cilj logističke operacije, kao ratne kategorije, jeste da se delatnošću sistema logističke podrške isti sistem dovede u najpovoljnije stanje za izvršenje sopstvenih zadataka.

Ciljevi logističke operacije, po vrstama logističkih operacija, mogu biti različiti.

Ciljevi zaštitne logističke operacije su da se:

- delatnošću delova sistema logističke podrške zaštite njegovi resursi od destrukcije;

- očuva funkcija sistema logističke podrške.

Ciljevi logističke operacije za uspostavljanje sistema su da se:

- pripreme svi materijalni i infrastrukturni resursi za uspostavljanje celokupnog sistema za izvođenje borbenih dejstava;

- dovedu na određeni prostor svi ljudski i materijalni resursi za uspostavljanje

celokupnog sistema za izvođenje borbenih dejstava;

- uspostavi sistem za neposrednu logističku podršku konkretne operacije.

Ciljevi pripremne logističke operacije su da se:

- pripreme svi materijalni resursi neophodni za neposrednu logističku podršku izvođenja borbenih dejstava;

- uspostavi sistem za neposrednu logističku podršku konkretne operacije.

Ciljevi sanacione logističke operacije su da se:

- otklone posledice borbenih dejstava;
- celokupan podržavani sistem nakon izvođenja borbenih dejstava dovede u željeno stanje;

- sistem logističke podrške dovede u željeno stanje nakon izvođenja borbenih dejstava.

Snage za komandovanje i izvođenje logističke operacije

Snage za komandovanje i rukovođenje u operaciji predstavljaju deo snaga jedinstvenog sistema komandovanja i rukovođenja u Vojsci.

Logističku operaciju priprema, organizuje i izvodi komanda operativnog ili strategijskog nivoa. Za pojedine logističke operacije mogu se formirati posebne komande – privremena komanda, sastavljena od starešina različitih specijalnosti iz jedne ili više različitih komandi ili posebni tim u okviru jedne komande. Specifičnost komandovanja i rukovođenja logističkim operacijama sastoji se u tome da za neke vrste logističkih operacija (na primer, za raseljavanje RMR), jednu logističku operaciju može da izvo-

di više komandi, uz usmeravanje sa jednog – višeg komandnog nivoa.

Zbog složenosti savremenih logističkih operacija potrebno je izdvojiti snage za rukovođenje i komandovanje, odnosno formirati poseban tim u jednoj ili posebne timove u više komandi, koje će pripremati, organizovati i voditi konkretnu logističku operaciju.

Snage za izvođenje logističke operacije određuju se u odnosu na specifičnost objekta nad kojim se izvode, u svim svojim pojavnim oblicima, kao i na obim tehnoloških zahteva koji se moraju realizovati. Ipak, interesantna je samo određena klasa logističkih operacija. U klasu logističkih operacija koje će se razmatrati svrstane su sve njene vrste, po nameni, težišno kopnene logističke operacije, u užem smislu, odnosno kao ratna kategorija, a čiji su objekat materijalna sredstva.

U tom smislu, snage za izvođenje operacije su: ljudstvo, tehnološki elementi, infrastrukturni objekti i sredstva obezbeđenja i podrške.

Kada se radi o ljudstvu, kvantitativna svojstva se iskazuju njihovim brojem u raznovrsnim tehnološkim celinama i formacijskim sastavima namenjenim za realizaciju osnovne delatnosti i izvođenje borbenih dejstava, koji su opremljeni raznovrsnim borbenim i drugim sredstvima.

Opšta kvalitativna svojstva ljudskog potencijala ispoljavaju se kroz borbeni moral, psihofizičku pripremljenost, sposobljenost, ratno iskustvo, itd. Posebna kvalitativna svojstva ljudskog resursa izražavaju se kroz specijalnost i nivo obučeniosti. To presudno utiče na kvalitet i brzinu realizacije pojedinih radnji, a time i logističke operacije u celini. Posebnu

pažnju nužno je posvetiti na izbor ljudi za pojedina kritična mesta.

Tehnološki elemenat je resurs kojim se realizuje tehnološki zahtev. Tehnološki zahtev je elementarna aktivnost koja nastaje raščlanjavanjem zadataka sistema na nivo da postoji elemenat koji može da ih realizuje. U logističkim operacijama najzastupljeniji tehnološki elementi su transportna i manipulativna sredstva.

Kvalitativna svojstva tehnoloških elemenata iskazuju se kroz nivo prilagođenosti njihovih taktičko-tehničkih karakteristika za realizaciju tehnoloških zahteva u određenim uslovima. Izbor tehnoloških elemenata za realizaciju pojedinih zahteva presudno utiče na kvalitet i brzinu realizacije zadatka. Kvantitativna svojstva tehnoloških elemenata iskazuju se brojem u raznovrsnim celinama, namenjenim za realizaciju osnovne delatnosti u zavisnosti od primenjene tehnologije i organizacije, a u odnosu na raspoloživo vreme i dinamiku realizacije.

Infrastrukturni objekti predstavljaju prostor u kojem se skladište materijalna sredstva ili razmeštaju proizvodni, remontni ili sanitetski kapaciteti. Kvantitativna svojstva infrastrukturnih objekata iskazuju se korisnom površinom ili zapreminom. Kvalitativna svojstva infrastrukturnih objekata iskazuju se i kroz nivo njihove prilagođenosti skladištenju određenih materijalnih sredstava ili razmeštaju proizvodnih, remontnih ili sanitetskih kapaciteta.

Trajanje logističke operacije

Za svaku logističku operaciju određuje se trajanje. Ono se može podeliti na

vreme za: pripremu, organizovanje i izvođenje operacije.

Vreme za pripremu može se podeliti na vreme opštih i vreme neposrednih priprema. Na taj način, vreme za pripremu, očigledno, postaje promenljiva kategorija koja zavisi od velikog broja faktora.

Vreme prethodnih priprema odgovara vremenu ukupnih priprema države i društva za rat i/ili za elementarne nepogode, tehničko-tehnološke katastrofe i slično. Ovo vreme se iskazuje kroz kratkoročne, srednjoročne i dugoročne planove priprema, opremanja i razvoja vojske i društva u celini.

Vreme neposrednih priprema traje od momenta prijema zadatka i obuhvata vreme za rad komande na donošenju odluke i za pripremu jedinica i subjekata privrede, države i društva, koji se planiraju za učestvovanje u logističkoj operaciji.

Vreme za organizovanje logističke operacije traje od momenta saopštavanja odluke do stvaranja potrebnih uslova za izvođenje operacije. Vreme za izvođenje operacije deli se na etape. Ono se definiše za svaku etapu, odnosno usklađuje u odnosu na prostor, način i intenzitet angažovanja jedinica i svih subjekata privrede, države i društva, predviđenih da učestvuju u logističkoj operaciji.

Pri proceni trajanja realizacije logističke operacije mora se voditi računa o njenoj dinamici, ako se želi izbeći loša procena potrebnog vremena za njenu realizaciju. Naime, prosečne vrednosti parametara neće dati realnu procenu trajanja logističke operacije.

Trajanje logističke operacije je veličina koja se mora dobiti proračunom. Do potrebnog trajanja logističke operacije,

odnosno skraćivanja njenog trajanja, dolazi se promenom ulaza u proračun, to jest promenom organizacije i tehnologije izvršenja, izborom tehnoloških elemenata, itd.

Logistička operacija završava se prekidom njenog izvođenja (po odluci pretpostavljenog ili onemogućavanjem iz različitih razloga).

Grupisanje snaga i operativni raspored

Kada se radi o logističkoj operaciji, pod grupisanjem snaga podrazumeva se uspostavljanje takve strukture u sistemu koja može da realizuje logističku operaciju.³ U zavisnosti od dobijenog zadatka, obima i složenosti posla, a u skladu sa osnovnom zamisli i odlukom, planom logističke operacije, od ukupnih raspoloživih snaga za izvođenje operacije, formiraju se organizacione i tehnološke celine koje tu operaciju treba da realizuju.

Organizacione i tehnološke celine, same za sebe, ne bi mogle da funkcionišu bez njihovog povezivanja informacionim i materijalnim tokovima. Polazeći od osnovne zamisli, procene situacije i odluke, ukupne snage za logističku operaciju dele se i organizuju u pojedine organizacione i tehnološke celine, međusobno povezane radi realizacije sasvim konkretnih zadataka. Znači, uspostavlja se jedinstven sistem za realizaciju logističke operacije.

Da bi te organizacione i tehnološke celine mogle da funkcionišu u konkretnom slučaju, neophodno ih je dovesti i

³ Potrebno je naglasiti da uspostavljanje strukture za realizaciju logističke operacije ne znači narušavanje postojećeg sistema, već se na osnovu njegove elastičnosti i fleksibilnosti uspostavlja najbolja struktura, uvažavajući ograničenja, za realizaciju logističke operacije.

rasporediti u prostoru, tako da im se stvore najpovoljniji uslovi za izvršenje zadatka, a prema planu logističke operacije. Taj prostor u kojem se raspoređuju organizacione i tehnološke celine predstavlja zonu operacije.⁴ U tom smislu, grupisanje snaga i operativni raspored za logističku operaciju predstavlja:

- formiranje organizacionih i tehnoloških celina,
- povezivanje organizacionih i tehnoloških celina u jedinstven sistem,
- dovođenje i raspoređivanje organizacionih i tehnoloških celina u prostoru, što se usklađuje planom logističke operacije.

Uspostavljanje navedene strukture predstavlja veoma složen, ali i neophodan proces, da bi se logistička operacija uopšte mogla realizovati. Procesi koji se odvijaju u tom sistemu, a koji predstavljaju deo ovog postupka, različiti su, kao što su to i razmene informacija, materijalni tok, podrška, sadejstvo, koordinacija, kontrola i slično.

Organizacione i tehnološke celine tog sistema formiraju se prema konkretnoj situaciji, a najčešće se grupišu prema nameni na snage za: komandovanje, realizaciju (tehnološke celine), borbeno osiguranje, snage za podršku i ostale snage.

Snage za komandovanje mogu biti formacijske, ali se često formiraju i privremene komande koje planiraju i organizuju operaciju.

Snage za realizaciju formiraju se u zavisnosti od vrste i obima posla. Osnov za njihovo formiranje čine logističke jedinice i ustanove, a mogu se koristiti i resursi privrednih i drugih subjekata, u za-

visnosti od potreba. Za konkretno izvršenje zadataka ove snage se grupišu prema tehnološkim zahtevima u tehnološke celine, čiji se sastav u toku realizacije može menjati do toga da pojedine tehnološke celine mogu biti u toku realizacije rasformirane, a da se nove formiraju.

Snage za borbeno osiguranje snaga za realizaciju poseban su element operativnog rasporeda, formiran od raznih jedinica (jedinica KoV, pomorskih snaga, LBA, LA, PVO, specijalnih snaga, itd., a imaju zadatak da svojim borbenim dejstvima i neborbenim aktivnostima obezbede realizaciju logističke operacije.

Snage za podršku formiraju se prvenstveno od sastava logističkih jedinica i ustanova, ali i drugih sastava koji imaju zadatak da svojim aktivnostima obezbede neprekidnost izvođenja logističke operacije u tehnološkom smislu.

Ostale snage čine sve organizacione i tehnološke celine u operativnom rasporedu namenjene za stvaranje povoljnih uslova za realizaciju logističke operacije. Formiraju se, prvenstveno, od logističkih jedinica, ali i od privrednih i drugih subjekata.

Prema osnovnoj zamisli, odluci i planu operacije sve organizacione i tehnološke celine namenjene za izvođenje konkretne logističke operacije raspoređuju se i grupišu u zoni operacije. Tako se formira početni operativni raspored snaga za realizaciju logističke operacije. Dinamika izvođenja konkretne operacije, u najrazličitijim uslovima, pred rukovođenje i komandovanje postavlja problem izmene, prilagođavanja i podešavanja operativnog rasporeda u toku izvođenja operacije. Iz početnog operativnog rasporeda, u toku realizacije logističke operacije

⁴ Ne radi se samo o početnom rasporedu, nego i o promeni rasporeda u toku realizacije logističke operacije.

mogu da se nametnu ili uslove druga rešenja u odnosu na prvobitni plan.

Grupisanje i operativni raspored snaga u logističkoj operaciji treba da obezbedi efikasno izvršenje logističke operacije, čime se stvaraju osnovni preduslovi za efektivnu i efikasnu logističku podršku.

Specifičnosti sadržaja, obezbeđenja i podrške

Logistička operacija, kao ratna kategorija, za dominantan sadržaj ima dovođenje sistema logističke podrške u najpovoljnije stanje za izvršavanje zadataka. Pored toga, u nekim posebnim, specifičnim slučajevima, može da obuhvata i druge vrste dejstava, kao što su:

- artiljerijsko-raketna dejstva PVO, kojima se uništavaju neprijateljeve snage i sredstva u vazдушnom prostoru i stvaraju povoljni uslovi za realizaciju logističke operacije;

- specijalna dejstva jedinica sva tri vida Vojske koje izvršavaju različite zadatke i imaju za cilj obezbeđenje povoljnih uslova za realizaciju logističke operacije;

- artiljerijsko-raketna dejstva, kojima se, u koordinaciji sa vazduhoplovnim dejstvima, uništavaju izabrani objekti neprijatelja u dometu raspoloživih artiljerijskih oruđa i raketnih sistema zemlja-zemlja radi sprečavanja ometanja realizacije logističke operacije;

- elektronska dejstva, kojima se obezbeđuju podaci o namerama neprijateljevih snaga i njihovim objektima dejstva radi zaštite sopstvenih snaga i sredstava;

- dejstva pešadijskih i oklopnih snaga koja se izvode radi zaštite zone na kojoj se realizuje logistička operacija;

- nuklearno-hemijska i biološka dejstva koja predstavljaju sprovođenje PNHOB obezbeđenja snaga u logističkoj operaciji. Ono obuhvata postupke pojedinaca, jedinica i komandi kojima se nastoji umanjiti efekat dejstva nuklearnim i hemijskim oružjem po živoj sili, materijalnim sredstvima i teritoriji.

U određenim situacijama u logističkoj operaciji mogu biti primenjena brodska, podmornička i druge vrste dejstava, u zavisnosti od specifičnosti logističke operacije u konkretnom slučaju.

Obezbeđenje logističke operacije obuhvata sve vrste obezbeđenja koja važe za Vojsku u celini, a prilagođeno uslovima u kojima će se logistička operacija pripremati i izvoditi. Posebne specifičnosti postoje u obaveštajnom i bezbednosnom obezbeđenju, borbenom osiguranju i logističkoj podršci.

Obaveštajno obezbeđenje obuhvata mere, postupke i aktivnosti koje se preduzimaju radi prikupljanja obaveštajnih podataka o namerama neprijatelja vezanim za izvođenje logističke operacije. Težište treba da bude na prikupljanju podataka o mogućim objektima dejstva neprijatelja u zoni izvođenja logističke operacije.

Bezbednosno obezbeđenje obuhvata mere, postupke i aktivnosti koje se preduzimaju radi zaštite ljudi i materijalno-tehničkih sredstava, kao i svih postupaka i radnji, od svih vrsta ugrožavanja i stvaranja povoljnih uslova za izvođenje operacije.

Borbeno osiguranje obuhvata mere i postupke koje preduzimaju sve komande i jedinice iz sastava snaga angažovanih u operaciji u zoni operacije, radi zaštite od dejstava neprijatelja sa zemlje i iz vazdu-

šnog prostora, kako bi se umanjili efekti tih dejstava i stvorili povoljni uslovi za pripremanje i izvođenje operacije.

Logistička podrška logističke operacije obuhvata skup mera i postupaka komandi, jedinica i ustanova kojima se obezbeđuju povoljni materijalno-tehnički i zdravstveni uslovi u toku pripreme i izvođenja logističke operacije. Otežavajući faktor jeste da je praktično isti sistem nosilac izvođenja i logističke operacije i logističke podrške logističke operacije. Istovremeno, isti sistem mora da se bavi i logističkom podrškom svih jedinica i ustanova.

U logističkoj operaciji ne postoji naglašena specifičnost komandovanja u pripremi i u izvođenju operacije. Moguće je da se pojave određene specifičnosti u pojedinim vrstama logističkih operacija, ali prvenstveno u sistemu veza u toku izvođenja operacije. To se, pre svega, odnosi na održavanje veze sa kolonama i pojedinačnim vozilima. U takvim slučajevima vođe kolona se javljaju komandi sa unapred određenih punktova.

Tok operacije predstavlja niz procesa i aktivnosti koji se odvijaju u operaciji od osnovne zamisli za izvođenje operacije do dostizanja njenog cilja. Procesi i aktivnosti koji se odvijaju mogu se, uslovno, grupisati u tri grupe: pripremu, organizaciju i izvođenje. Osnovni procesi koji se odvijaju su slični ostalim operacijama, pa ćemo izdvojiti samo određene specifičnosti.

Uređenje teritorije se obavlja u miru, u periodu neposredne ratne opasnosti i u ratu, posebno izgradnjom ili prilagođavanjem objekata za zaštitu ljudstva, tehnike i rezervi. Priprema infrastrukture

je dug i skup proces, tako da se mora pravovremeno sagledati postojeća infrastruktura koja postoji na datom prostoru i koja može da se koristi.

Obuka je osnovna delatnost komandi i jedinica u miru. Složene radnje i postupci zahtevaju visoku obučenost pojedinaca i jedinica. Izuzetno visoka dinamika i intenzitet odvijanja procesa na širokom prostoru, često u uslovima kratkog raspoloživog vremena, zahtevaju visoko osposobljene i adekvatno opremljene komande. Logistička operacija je veoma složena i mogu je planirati, organizovati i izvesti samo vrhunski obučene komande i jedinice.

Priprema i organizovanje operacije

Neposredne pripreme počinju prijemom direktive ili zapovesti za operaciju. Započinje radom u komandi koja je planira, organizuje i vodi, a nakon prijema pripremnih naređenja ili zapovesti i radom u jedinicama i sastavima koji se angažuju u operaciji. Pred komandu se postavlja složen zadatak – obično sa ograničenim resursima i u ograničenom vremenu treba realizovati operaciju. Zato se nameće potreba za paralelnim odvijanjem niza procesa, kako u planiranju i organizaciji, tako i u izvođenju same operacije.

Organizovanje operacije predstavlja proces formiranja organizaciono-tehnološkog sistema za izvođenje logističke operacije. Svojim funkcionisanjem taj sistem treba da obezbedi ostvarenje postavljenog cilja operacije. Organizaciono-tehnološki sistem koji se formira za reali-

zaciju logističke operacije spada u klasu složenih dinamičkih sistema, koji u svoj sastav uključuje ljudstvo veoma različitih specijalnosti, raznovrsnu borbenu i neborbenu tehniku i druga materijalna sredstva, organizovana u organizacione i tehnološke celine. Procesi koji se odvijaju u toku izvođenja logističke operacije su složeni, pa je neophodna međusobna precizna usklađenost funkcionisanja ovih organizacionih i tehnoloških celina.

Organizovanje počinje još u procesu procene situacije, odlučivanja i izrade planova gde se definišu osnovne organizacione i tehnološke celine i njihove međusobne relacije u operaciji. U procesu organizovanja sve se to materijalizuje u prostoru i vremenu, formiranjem operativnog rasporeda, organizovanjem sadržaja, obezbeđenja i podrške logističke operacije i uspostavljanjem osnova sistema rukovođenja, komandovanja i saradnje.

Formiranje operativnog rasporeda u logističkoj operaciji može da bude iz mirnodopskog rasporeda, u toku mobilizacije, nakon mobilizacije, pre početka agresije, nakon početka agresije, itd. Specifičnost u organizovanju logističke operacije je u tome što pojedine tehnološke celine mogu da funkcionišu nezavisno od drugih tehnoloških celina, pa nije neophodan potpuni operativni raspored da bi se započelo sa izvođenjem logističke operacije.

Osnovni elementi ovog rasporeda su tehnološke celine koje neposredno realizuju tehnološke zahteve. U zavisnosti od obima i vrste posla, raspoloživog vremena i raspoloživih resursa formiraju se tehnološke celine različitih veličina i sastava i raspoređuju u prostoru prema planu. Na taj način se operacionalizuju i

materijalizuju osnovni sadržaji logističke operacije. Organizovanje ostalih sadržaja i obezbeđenja u logističkim operacijama zasniva se na istim principima kao i u ostalim operacijama. Specifičnost logističke podrške sastoji se u tome da praktično isti sistem realizuje i logističku podršku logističke operacije i logističku operaciju.

Komandovanje i rukovođenje organizuje se oslanjanjem prvenstveno na razvijenu mrežu stacionarnih sistema veze, ali i korišćenjem svih raspoloživih vrsta veze. Kvalitet komandovanja i rukovođenja bitno zavisi od raspolaganja i umešnog korišćenja savremenih informacionih i komandno-informacionih sistema.

Izvođenje logističke operacije

Izvođenje logističke operacije počinje aktiviranjem plana operacije. Da bi započelo nije neophodno da grupisanje i operativni raspored budu završeni. Tehnološke celine koje su uspostavljene mogu da počnu sa funkcionisanjem odmah, a ostale tehnološke celine se uključuju u izvođenje operacije nakon njihovog uspostavljanja. Na taj način intenzitet realizacije logističke operacije raste u vremenu do maksimuma gde se stabilizuje. Završetkom konkretnog zadatka pojedine tehnološke celine mogu da budu prebačene na druge zadatke, mogu da se ugase, da se rasformiraju, a umesto njih mogu da se formiraju druge. U toku realizacije neprestano se prate i evidentiraju sve promene koje se dešavaju na sredstvima. Praćenjem i evidentiranjem promena omogućava se funkcija sistema logističke podrške nakon završetka logističke operacije.

U toku realizacije logističke operacije teži se da se vozila prvenstveno kreću pojedinačno, da na radnim mestima ne dolazi do nagomilavanja ljudstva i transportnih sredstava, što se postiže usklađivanjem rada utovarno-istovarnih stanica i transportnih kapaciteta. Logistička podrška u toku realizacije logističke operacije organizuje se osloncem na teritoriju i formiranjem interventnih ekipa.

Korektivna naređenja, u toku izvođenja logističke operacije, moraju da budu usklađena sa opštim planom i da obezbede da ne dođe do narušavanja informacionog sistema, koji je, često, presudan za ovakvu vrstu operacija. Izvršenje logističke operacije nema smisla ako se sredstva nakon njenog završetka ne mogu koristiti.

Zaključak

Ovaj rad predstavlja kod nas prvi pokušaj kategorijalno-pojmovnog određenja logističke operacije, kao i klasifikacije vrsta ove operacije. Učinjen je napor da se ova vrsta operacija predstavi na jedan, uslovno rečeno, formalizovan način, što u osnovi, nije jednostavno, naročito ako se logistička operacija razmatra u širem smislu.

Uslovi i stanja u kojima može da se realizuje logistička operacija skoro da su neograničeni. Ona može da se izvodi u miru, na primer u slučaju restrukturiranja sistema logističke podrške, u kriznim situacijama, u uslovima ugrožavanja bezbednosti zemlje, zbog elementarnih ne-

pogoda, tehničko-tehnoloških katastrofa i slično, kao i u ratu. I pored klasifikacije uslova i stanja mora se uočiti da postoji višedimenzionalnost logističke operacije, odnosno, da tehničko-tehnološke katastrofe mogu da se dogode i u miru i u ratu. Proglašavanje tehničko-tehnološke katastrofe kriznim stanjem treba uslovno shvatiti ili vršiti dalju detaljniju klasifikaciju stanja i uslova.

Logistička operacija opisana je na jednom opštem nivou, tako da postoji potreba detaljnijeg opisa pojedinih vrsta logističkih operacija.

Pojedine vrste logističkih operacija svakako su od stratejskog značaja, kao na primer raseljavanje, disperzija ili izmeštanje remontnih i proizvodnih kapaciteta, bez obzira na uzroke zbog kojih se one realizuju. Neke od tih operacija moraju biti regulisane zakonskim aktima, kao što su pripreme za sanaciju elementarnih nepogoda i tehničko-tehnoloških katastrofa, a neke podzakonskim aktima, uredbama, pravilima i drugom normativnom regulativom.

Ovakvim razmatranjem, u svakom slučaju, otvara se jedno široko polje koje je potrebno sagledati, opisati, projektovati i normativno urediti.

Literatura:

- [1] Munro, N.: Supply operations, National defense, May-June, 1987.
- [2] Thompson, H. R.: Logistics revolution: Providing the means to win land battle, Army logistics, 10/83.
- [3] Pantelić, V.: Snabdevanje tehničkim materijalnim sredstvima, CVTŠ, KoV JNA, Zagreb, 1986.